

Základní škola sv. Voršily v Olomouci

Aksamitova 6, 772 00 Olomouc

Platónův život

Závěrečná práce

Autor: Kateřina Soubustová

Třída: IX

Vedoucí práce: P. Gorazd Krušina, OPraem.

Olomouc 2015

Obsah

Úvod	2
Kapitola 1 Mládí	3
1.1 Sókratův žák	3
1.2 Akademie	4
1.3 Sofisté	4
Kapitola 2 Teorie idejí	6
2.1 Poznání	6
2.2 Dělení světa	6
2.3 Ideje	7
2.4 Nesmrtelná duše	7
2.5 Podobenství o jeskyni	8
2.6 Umění	9
Kapitola 3 Stát filosofů	10
3.1 Dělení společnosti	10
Kapitola 4 Konec Platónova života	12
4.1 Stáří	12
4.2 Pokračovatelé	12
Závěr	13
Zdroje	14
Internetové zdroje	14
Resumé	15

ÚVOD

Platón byl jeden z nejznámějších filozofů starověkého Řecka. Zabýval se především podstatou světa – materialismem a rozdílem mezi pomíjivou a věčnou stránkou světa.

Díky němu vznikla slavná akademie, ve které učil novou generaci vědců a filozofů, včetně možná ještě známějšího Aristotela.

Mě zaujal především svým tajuplným světem idejí a svým podobenstvím o jeskyni, ve kterém přirovnává náš svět vnímaný smysly k temné jeskyni, ze které je možné pomocí filozofie vyjít ven, spatřit skutečnou podstatu světa a dojít k trvalému poznání.

Myslím, že jeho teorie idejí je velice zajímavá a ve své době musela být převratná. Z dnešního pohledu má tato teorie několik závažných chyb. Například popírá možnost vývoje zvířat.

KAPITOLA 1 Mládí

Platón se narodil r. 427 před naším letopočtem v bohaté rodině. Jedním z jeho předků byl pravděpodobně i slavný básník a politik Solón. Jeho původní jméno bylo Aristoklés, ale díky svým širokým ramenům dostal přezdívku Platón – mohutný, široký. Jeho rodiče se jmenovali Aristón a Periktióne. Většinu svého života strávil v Aténách, což bylo jedno z největších center vědců a filozofů své doby.

1.1 Sókratův žák

Původně byl žákem filozofa Kratyly. Později se však seznámil se Sókratem, jedním z nejslavnějších filozofů všech dob, který na něj velmi zapůsobil, a tak se stal jeho žákem.

Sókrates je dodnes známý např. svou slavnou větou: „Vím, že nic nevím.“ Sám nikdy nenapsal knihu, ale o svých názorech debatoval s lidmi, přímo na ulici, takže vše, co o něm dnes víme, pochází z Platónových spisů a ze spisů známého historika Thúkýdida.

Sókrates s lidmi vedl tzv. Sókratovské dialogy, ve kterých se nesnažil vnutit ostatním své názory, ale pouze pomoci ostatním dosáhnout poznání. Některé lidi tímto způsobem ovlivnil, jiné zesměšnil. Jeho heslem bylo: „Poznej sebe sama.“ Velký vliv měl především na mladé lidi, které vedl k samostatnému myšlení a jednání.

Postupem času se díky svým názorům stal nepohodlným a roku 399 př. n. l. byl Melétem z Pithu obviněn z toho, že se rouhá bohům a kazí mládež a lidovým soudem byl odsouzen k smrti. Byl donucen vypít jed.

Platónovi v té době bylo 29 let. Později zachytil celý soudní proces se Sókratem v knize s názvem Obrana Sókratova a jeho poslední den je tématem knihy Faidón, v níž Sókrates utěšuje své přátele tím, že jim povídá

o nesmrtelnosti duše. Tvrdí, že filosofové se snaží co nejvíce oddělit svou dokonalou duši od svého nedokonalého těla, takže smrt pro ně bude pouze dalším typem oddělování.

Mezi další významné myslitele, kteří Platóna ovlivnili, patří také sofista Protágoras, matematik Pythagoras a historik Hérakleitos.

1.2 Akademie

Smrt učitele byla pro Platóna jasným důkazem toho, že nic, ani život v Aténách, není ideální, a nějaký čas cestoval. Nejprve jel do Megar, odtamtud se dostal až do Egypta. Určitou dobu strávil v Syrakusách, kde se setkal s pythagorejci a jejich učením matematiky. Nakonec se vrátil do Atén, kde r. 387 př. n. l. založil svou soukromou školu - Akademii.

V Akademii byla vyučována filosofie, matematika a gymnastika. Důležité byly rozhovory, které vedli žáci s učiteli.

1.3 Sofisté

Sofisté byli Aténští učenci, kteří se zabývali především člověkem a morálními zásadami. Tvrdili, že mírou všeho je člověk, takže by se měl každý starat sám o sebe a své sobecké zájmy. Neschvalovali morální zásady a všeobecnou pravdu, protože podle nich má každý národ své vlastní morální zákony a za některé věci, které jsou jinde běžné, by se u nás většina lidí styděla.

Díky tomu došli k názoru, že všechny zákony jsou výmysly lidí, nejsou všeobecně platné a není nutné se jimi řídit. To samé říkali i o pravdě, protože podle nich se může pravda stále měnit a žádná pravda nemůže být věčná.

Zaujali postoj tzv. etického nihilismu (neexistují mravní normy a každý člověk si může dělat, co se mu líbí).

Platón, stejně jako kdysi Sókratés, se Sofisty nesouhlasil, protože věděl,

že tento způsob uvažování je chybný. Chtěl zachovat staré mravní hodnoty. Věděl, že kdyby se lidé přestali řídit jakýmkoli pravidly, tak by se k sobě začali chovat jako zvířata. Věřil, že existuje řada základních pravidel, které je nutné dodržovat, a jsou platná za všech okolností.

Nejznámějším sofistou byl Protágoras, se kterým Platón několikrát diskutoval o svých názorech a následně vše sepsal do spisu jménem Protágoras.

KAPITOLA 2 Teorie idejí

V Akademii strávil Platón skoro celý zbytek života. Napsal zde také většinu svých knih a své největší dílo – Teorii idejí.

2.1 Poznání

Platón tvrdil, že člověk je schopen získat poznání dvojího druhu. Buď můžeme získat tzv. poznání empirické – poznání získané pomocí smyslového vnímání (zraku, sluch, čichu, chutě a hmatu), anebo skutečné poznání, které můžeme získat použitím rozumu.

Podle něj je empirické poznání nedokonalé a nemůžeme na ně spoléhat. Každý člověk má totiž své vlastní smyslové vnímání, a kdybychom se např. pěti různých lidí zeptali, jaké jídlo jim nejvíce chutná, tak by každý odpověděl jinak. Naopak, kdybychom se pěti různých lidí zeptali na věc, kterou vnímáme rozumem – např. kolik je pět krát pět, tak by měli všichni odpovědět stejně.

Z tohoto důvodu Platón tvrdil, že to, co vnímáme smysly, je neustále v pohybu – plyne, a proto není podstatné se tím zabývat, protože už za chvíli, za rok nebo za pár let, to možná nebude existovat. Živočichové vymřou, rostliny zvadnou, kámen se rozdrolí, ale to, kolik je pět krát pět zůstane navždycky stejné.

2.2 Dělení světa

Platón si uvědomil, že na světě existuje spousta jednotlivých psů, orchidejí, států atd. Ty můžeme řadit do skupin podle určitých vlastností, pravidel, řádů. Např. kočka Micka z Olomouce patří do koček, kočky patří do šelem a ty zase do savců. Problém, který s tím souvisí a kterým se Platón zabýval, je otázka:

Proč jsou si některé věci, zvířata apod. tolik podobné, ale nejsou úplně stejné? Každá kočka má čtyři nohy, ocásek, dvě uši, ale některá je černá, jiná bílá, další je maličká a jiná zase velká.

Proto došel Platón k názoru, že každá věc musí být stvořena podle dané formy, která je neměnná. Každá kočka je tedy více, či méně povedenou „kopií“ formy kočky, podle které byla stvořena.

2.3 Ideje

Další Platónovou úvahou bylo, co jsou vlastně formy, a jak je může člověk poznat. Tak došel k názoru, že svět, který vnímáme smysly, je pouze odraz (stín) druhého světa, ve kterém se nachází formy – ideje všech věcí, zvířat atd., které byly, jsou, a dokonce i těch, které teprve budou. Tyto ideje jsou podle Platóna dokonalé a neměnné. Poznat je může pouze pár vybraných jedinců, zběhlých ve filosofii. Pokud se někomu podaří „spatřit“ např. ideu moře, tak bude vědět úplně vše o podstatě moře a stane se tak v této oblasti neomylným.

Nade všemi ostatními ideami je podle Platóna idea dobra. Pokud se někomu podaří ji poznat, tak bude schopen poznat i veškeré ostatní ideje.

Každá z věcí na tomto světě se snaží být co nejdokonalejší (nejvíce se podobat své ideji). Trochu rostliny, více živočichové, ale mnohem více lidé touží po dokonalosti.

2.4 Nesmrtelná duše

Platón tvrdil, že každý člověk je tvořen ze dvou částí. První je ta, kterou vidíme – naše tělo, ale druhá, mnohem podstatnější, je naše duše, která nemá materiální podstatu, a proto není pomíjivá.

Podle něj duše existovala odjakživa a do našeho světa přišla ze světa idejí,

kde poznala všechny ostatní ideje, ale po vstupu na tento svět na ně zapoměla. Jak se člověk učí, duše si postupně vzpomíná. Když uvidí např. hrad z písku, který klidně nemusí být příliš povedený, vybaví si ideu hradu, kterou kdysi viděla.

Postupně by duše měla čím dál více toužit po návratu do světa idejí, na místo, které Platón nazývá Erós – láska. Mezitím prožívá náš běžný život, až se nakonec odpojí od svého těla a vrátí se zpět do světa idejí.

Většina lidí bohužel nedospěje až k poslední fázi tohoto děje, protože si zvykne na tento svět a upne se k životu v něm. Začne shromažďovat majetek a eníze, a když uvidí hrad, klidně i skutečný kamenný hrad, tak už si nevybaví dokonalou ideu hradu a začne si myslet, že nic kromě toho,

Platón mluví o smrti jako o vysvobození duše z těla nikoli jako o zániku. Asi nejlépe jeho postoj vůči smrti vystihuje jeho věta: „Nikdo neví, co je smrt, a přece se jí všichni bojí, jakoby uznávali, že je největším zlem, třeba je pro člověka největším dobrem.“

Tento postoj vůči smrti přejal Platón od Sókrata, který před svou smrtí tvrdil, že život a smrt se doplňují, a že jako život předchází smrti, musí i sama smrt předcházet nějakému dalšímu životu.

2.5 Podobenství o jeskyni

Poté, co Platón dokončil svou teorii idejí a jejich světa, pokusil se tuto teorii přiblížit lidem. Proto sepsal v knize *Ústava podobenství o jeskyni*.

V tomto podobenství přirovnává celý svět k temné jeskyni, ve které jsou uvězněni od narození všichni lidé. Nikdy nespatří skutečný svět, protože celý život sedí svázaní a dívají se pouze na zeď před sebou, na kterou dopadá trochu světla z venkovního světa a na níž tvoří různé stínové obrazy. Pokud kolem projde třeba pes, vrhne do jeskyně svůj stín. Vězni sice slyší skutečného psa, ale vidí pouze stín. Po čase vězni zapomenou, že vidí jen stíny a začnou si

myslet, že to, co vidí, je celý svět, který lze poznat a že nic jiného není.

Jednoho dne se jednomu z vězňů podaří uprchnout a spatřit skutečnou podobu a velikost světa. To světlo a barvy ho zpočátku oslní, ale jakmile si zvykne, zjistí, že to, o čem si celý život myslel, že je skutečný svět, jsou pouze zkreslené stíny toho, co existuje venku.

Na základě tohoto poznání se vrátí k ostatním vězňům a pokusí se je přesvědčit, aby také vystoupili ven. Ti ale jeho poznání nepochopí, budou si dál myslet své a toho, který tvrdí, že pravda je venku, zabijí.

V tomto podobenství představují stíny na zdi náš svět, který je sice nádherný, ale v porovnání se světem idejí (okolím jeskyně) je to pouhý odraz pravé krásy. Člověk, kterému se podařilo osvobodit, představuje filosofa, kterému se podařilo poznat pravou podstatu světa a chce ostatním pomoci, ale ti ho neposlouchají. Končí, stejně jako Sókratés – zabit těmi, kterým se snažil pomáhat.

2.6 Umění

Jednou z věcí, které Platón nejvíce kritizoval, bylo umění. Zastával totiž názor, že obraz nebo socha vyrobená člověkem je vlastně kopií toho co vidíme, a protože to co, vidíme je už samo o sobě kopií dokonalé idey, je tento obraz podruhé zkreslený a nemá žádnou hodnotu.

KAPITOLA 3 Stát filosofů

Poté, co Platón sepsal teorii idejí, zabýval se fungováním státu. Demokracie mu připadala jako vláda lůzy: když si mají lidé sami volit vládce, tak si ti méně vzdělání vyberou špatně, a protože těch vzdělaných je obvykle méně, a se vlády ujmou lidé, kteří se na to nehodí.

Proto vymyslel svůj vlastní politický systém založený na vládě filosofů, neboť Platón v jednom ze svých listů říká: „Dokud se králové nestanou filosofy, nepovede se filosofům, králům ani záležitostem na tomto světě dobře.“

3.1 Dělení společnosti

Základním principem Platónova ideálního státu bylo rozdělení obyvatel do 3 oddělených skupin, podle toho, jaké místo zastávají ve společnosti. Tyto skupiny přirovnává ke 3 důležitým částem lidského těla (společnosti). Tyto části dohromady tvoří jeden fungující organismus (stát). První částí je hlava, druhou tvoří hrud' a třetí břicho. Někdy jsou také přirovnávány ke kovům.

První skupinu, strážce, charakterizuje jako zlato. To jsou filosofové, kteří již dosáhli poznání a stali se neomylnými. Díky tomu se stávají vládci, mohou spravovat zemi prostřednictvím svého poznání a je jim svěřena absolutní moc. Aby byli naprosto nestranní a nepodplatitelní, nemají žádný majetek a rodinu. Pouze ve „svátky plodnosti“ si každý vylosuje partnerku z řad strážců, aby se zajistilo pokračování tohoto systému. Ihned po narození je dítě odebráno matce a je vychováváno jako nový Strážce. Jako jeden z mála filosofů si Platón myslel, že vládnoucí vrstvu by měli tvořit jak muži, tak ženy, o kterých tvrdil, že mají stejný rozum jako muži.

Druhou skupinu, vojáky, představuje stříbro. Tvoří hrud' a jejich silnou stránku tvoří především odvaha a vůle. Jejich úkolem je udržovat mír ve státě

a bránit státní zájmy.

Ve třetí skupině je většina obyčejných lidí. Jsou to např. obchodníci, zemědělci a výrobci. Představují bronz a železo. Jsou žádostiví a mohou získat majetek. Jejich ctností by měla být uměřenost a schopnost nepodléhat svým potřebám.

Takto vypadala Platónova původní představa dokonalého státu. Po čase ale přišel na to, že nikdo, ani strážci by neměli mít větší moc než zákon, protože žádný člověk není dokonalý a i strážci by mohli zatoužit po moci, a tak by systém selhal.

I když se Platónovi nikdy nepodařilo tento systém vyzkoušet v praxi, mnozí politici se jím nechali inspirovat.

KAPITOLA 4 Konec Platónova života

4.1 Stáří

Ke konci života napsal Platón sice ne nejdůležitější, ale nejdelší a také poslední ze svých knih – Zákony, která bylo uveřejněna až po jeho smrti. Už se v něm nepokoušel objevovat nic nového, pouze mluvil o důležitosti zákonů.

Zbytek života strávil ve své Akademii, kde vyučoval až do konce života. Zemřel přibližně r. 347 př. n. l. ve věku 82 let.

4.2 Pokračovatelé

Nejvýznamnějším Platónovým žákem byl Aristotelés, který sice se spoustou Platónových názorů nesouhlasil (především kritizoval Platónovi formy a svět idejí, o kterých se domníval, že neexistují), ale uznával Platónův způsob myšlení.

Platónova Akademie fungovala skoro 1000 let. Nakonec ji roku 529 zrušil císař Justinián, na kterého působila nekřesťansky.

Na Platóna později navázal také slavný filosof Plótinos, který propojil Platónovu teorii s teologií a založil tzv. novoplatónismus.

Závěr

Přestože žil Platón před více než 2000 lety, jeho spisy se dochovaly dodnes. Některé z jeho úvah jsou až překvapivě aktuální, jako např. úvahy o demokracii a ideálním státu. Tímto tématem se bude lidstvo zabývat nejspíš navěky, protože i kdyby se podařilo vytvořit ideální stát s ideálními pravidly, lidé by je dřív nebo později přestali respektovat, protože lidé sami o sobě ideální nejsou.

Jeho učení o teorii dvou světů se velice podobá křesťanství. Stejně jako křesťané věří v posmrtný život, věřil Platón v odchod duše do skutečného světa – světa idejí.

Platónovo učení ovlivnilo celou západní filosofii, která z něj čerpá dodnes.

Zdroje

Euthyfron. Obrana Sokrata. Kriton. Jan Laichter 1934.

Gaarder, Jostein. Sofiin svět. Albatros 1995.

Platón. Obrana Sókratova. Alois Hynek 1931.

Platón. Ústava. Svoboda – Libertas 1993.

Platón. Zákony. Nakladatelství Československé akademie věd 1961.

Robinson, Dave – Groves, Judy. Platón. Portál 2002.

Störig, Hans Joachim. Malé dějiny filosofie. Zvon 1992.

Internetové zdroje

<http://antika.avonet.cz/article.php?ID=1908>

<http://www.databazeknih.cz/zivotopis/platon-1309>

<http://antika.avonet.cz/article.php?ID=1909>

<http://referaty.atlas.sk/odborne-humanitne/filozofia/11788/?print=1>

<http://spqr.cz/content/plat%C3%B3n-faid%C3%B3n-o-nesmrtelnosti-du%C5%A1e>

<http://spqr.cz/content/sokrates-obetni-beranek-athenske-demokracie>

<http://www.spisovatele.cz/sokrates>

http://www.cojeco.cz/index.php?id_desc=1443&s_lang=2&detail=1&title=Akademie%20plat%C3%B3nsk%C3%A9

http://www.cojeco.cz/index.php?id_desc=1443&s_lang=2&detail=1&title=Akademie%20plat%C3%B3nsk%C3%A9

<http://citaty.net/autori/platon/>

<http://www.celysvet.cz/platon.php>

<http://www.filosofie.mysteria.cz/platon.html>

Resumé

This work is about Plato, who is one of the most important philosophers of the ancient Greece.

Plato was born in Athens and he spent most of his life here. In Athens he founded a school called Academy. Here he published his fundamental philosophical works, theory of ideas and The Republic.

Theory of ideas assumes existence of a parallel world of ideas, where all subjects are present in their ideal form. Dialog The Republic describes Plato's idea of ideal state (country).

Plato had many famous apprentices for example Aristotle. Plato in his time, almost nobody understood as he was ahead of his time. His thoughts remain topical even today.